

تصویر انتهایی کتاب مصباح المتجهده که در سال ۵۰۲ هجری قمری حرم شده است

فرمان شاه سلطان حسین در انتصاب میرزا بدیع خادم به عنوان مدرس آستان قدس

مروری بر تاریخچه، شکل گیری و گسترش ظرفیت های علمی و پژوهشی در آستان قدس رضوی؛

از ایجاد منصب «تدریس» و حمایت از دانشمندان تا تداوم فعالیت نهادهای پژوهشی

شوهانی که از شاگردان ابوعلی طوسی محسوب می شده مدت زیادی را در مشهد بوده است. ابوعلی فضل بن حسن طهرسی، فقیه، مفسر و مؤلف مجمع البیان نیز مدتی در مشهد ساکن بوده و مدفنش در صحن رضوان است. وقف نسخ خطی از قرن چهارم به بعد بر روضه منوره، حاکی از آن است که همواره مورد توجه علما و دانشمندان بوده است. نخستین اطلاع از وجود مدارس در اطراف حرم به سال ۷۳۴ و سفرنامه ابن بطوطه برمی گردد. قدیمی ترین نسخه باقیمانده علمی از این دوره، کتاب مصباح المتجهده شیخ طوسی است که به سال ۵۰۲ قمری در مشهد کتابت شده است. شکوفایی مدارس در قرن نهم با ساخت مدرسه دودر و پر یزاد و در دوره صفویه با مدارس فاضلخان، مدرسه نواب، مدرسه میرزا جعفر و مدرسه عباسقلی خان ادامه یافت. بنای مسجد گوهرشاد و گسترش تدریجی بقعه مبارکه در این دوره سبب جذب علمی بیشتری گردید. ورود سادات رضوی مانند سید محمد و سید محسن رضوی به مشهد از قرن نهم که سمت نقابت

وجود مبارک حضرت رضا (علیه السلام) به عنوان عالم آل محمد ظرفیت مناسبی را در مشهد برای شکل گیری و گسترش حوزه ها و مدارس علمی به وجود آورد. این مهم در ادوار مختلف به تناسب نیازها و اقتضائات تاریخی تداوم و تحول یافته است. تا قبل از شکل گیری آستان قدس رضوی به عنوان یک نهاد مذهبی موقوفاتی، عمده فعالیت های علمی و پژوهشی در قالب فعالیت های علمی غیر رسمی در مدارس دینی و مذهبی در اطراف حرم متمرکز بوده است. ابن بابویه فقیه و محدث معروف امامی قرن چهارم، پنج مجلس از مجموع مجالس املائی حدیث خود را در مشهد برگزار نموده است. محمد بن حسن طوسی معروف به شیخ طوسی (متوفی ۴۶۰) هم دوران جوانی خود را در طوس و مشهد گذرانده و به احتمال قوی از محضر علما استفاده نموده است. فقیه و متکلم شیعی قرن های پنجم و ششم، محمد بن جریر بن رستم (متوفی ۵۲۵) نیز مدت ها در مشهد اقامت داشته و ابو جعفر محمد بن حسین

